

جستاری بر معماری متناسب با نیاز کودکان بی سرپرست: نظریه ها و راهکارها

محمد ایرانمنش^۱، دیبا ابراهیمی^{۲*}

۱- استادیار دانشکده هنر و معماری صبا، دانشگاه شهید باهنر کرمان، mhmd14@uk.ac.ir
۲- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری دانشگاه شهید باهنر کرمان، ebrahimidiba@gmail.com

چکیده

کودکان سرمایه‌های اصلی هر کشوری می‌باشند و عدم توجه به نیازهای آن‌ها خسارت‌های جبران ناپذیری را به فرد و جامعه تحمیل خواهد کرد. کودک بی‌سرپرست از این قاعده مستثنی نبوده و حتی به علت عدم حضور والدین و تجربه نکردن محیط گرم خانه، از حساسیت بیشتری برخوردار می‌باشد. تأمین محیط زندگی با کیفیت و مناسب کودک وظیفه طراح معمار بوده که بدون توجه به رشته‌های علوم انسانی مانند روانشناسی و برنامه ریزی محیطی امکان پذیر نمی‌باشد. همچنین پژوهش‌ها حاکی از این است که محیط اطراف کودک نقش مهمی بر سلامت جسمانی و کیفیت رشد و شکوفایی و خلاقیت بازی دارد. در مطالعه حاضر اطلاعات با استفاده از روش تحقیق کیفی و با تکیه بر استدلال منطقی و منبع کتابخانه‌ای جمع‌آوری و تحلیل شده است. در این راستا با بررسی نظریات روانشناسان کودک و رشد، مانند پیازه، ویگوتسکی و اریکسون به ویژگی‌های رشد جسمانی، شناختی و اجتماعی پی برده و خصیصه‌های محیطی مؤثر بر کیفیت فضا در قالب شش مفهوم کلیدی بیان شده‌اند که عبارتند از: حس تعلق، آرامش و امنیت، توجه به حریم، توجه به رشد اجتماعی، توجه به رشد شناختی و توجه به رشد حرکتی. با توجه به این مفاهیم، راهبردهای خروجی میان رشته‌ای روانشناسی محیط و معماری، همچون خوانایی، قابلیت شخصی سازی، مکان بودن فضا و موارد مشابه به تفصیل ارائه شده است. در این پژوهش نشان داده شد که با رعایت اصول روانشناسی محیط در رابطه با خصوصیات جسمانی و روانی کودکان و خلق فضا با کیفیت بالا با توجه به این مفاهیم، می‌توان بستری مناسب جهت رشد کودکان را فراهم آورد.

واژه‌های کلیدی: کودک، کودک بی‌سرپرست، روانشناسی رشد، روانشناسی محیط

۱- مقدمه

کودکان در سنین مختلف نیازمند مجموعه‌ای از امکانات و توجهات می‌باشند که برآورده نشدن یا کم توجهی به آنها مشکلات جبران ناپذیری را به همراه خواهد داشت. عدم رفع نیازهای جسمی و روانی کودکان مشکلات جبران ناپذیری به فرد و جامعه تحمیل خواهد کرد و با توجه به شعار پیشگیری بهتر از درمان است، توجه به این امر از خسارات بعدی جلوگیری می‌نماید. حال آنکه کودکان بی‌سرپرست به علت محروم بودن از نعمت خانواده از حساسیت بیشتری نیز برخوردار می‌باشند و در نتیجه اهمیت پرداختن به این موضوع برای این افراد پررنگ تر می‌شود.

علوم انسان سنجی، مهندسی عوامل انسانی و روانشناسی محیطی از زوایای کمی و کیفی به بررسی محدودیت‌ها و توانایی‌های فیزیکی و روانی انسان در ارتباط با محیط مصنوع توجه دارند و یافته‌های این رشته‌ها می‌تواند در شناخت ارتباط کودکان با محیط کمک کند [۳]. جدیدترین نگرش مطرح در علوم یادشده تأکید بر کل قرارگاه یا مکان رفتاری و نقش محیط انسان ساخت در ادراک و رفتار استفاده کنندگان است [۱۵]. طبق گفته الکساندر رابطه بین ظرف و مظهر یک رابطه بنیادین و